

NAŠE POZNATKY A SKÚSENOSTI S ĎALŠÍM VZDELÁVANÍM UČITEĽOV

ANNA SANDANUSOVÁ

ABSTRAKT

V príspevku poukazujeme na niekoľko skúseností – pozitívnych aj negatívnych z realizácie dvoch akreditovaných programov kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov – inovačného vzdelávania „Zvyšovanie kompetencií pedagogických zamestnancov pri práci s talentami so zameraním na mimoškolské aktivity“ a „Inovácie vo vzdelávaní cvičných pedagogických zamestnancov vybraných predmetov.“ Tieto programy boli realizované Katedrou zoológie a antropológie FPV UKF v Nitre v akademickom roku 2012/2013.

ÚVOD

V súčasnej dobe, spojenej s neustálym prísunom veľkého množstva nových informácií, vedomosti získané v škole už nestačia. Čoraz naliehavejšie sa dostáva do popredia potreba permanentného vzdelávania sa, potreba neustáleho rozširovania si vedomostí a zručností.

Jedným z kľúčových článkov kvalitného vzdelávacieho procesu je kvalitne pripravený učiteľ, ktorý v súčasnej škole nielen na vyučuje predmety, ktoré vyštudoval, ale vzdelávací proces aj manažuje. Preto sa natíska otázka: Je učiteľ skutočne na všetky aktuálne požiadavky doby a na nové trendy vo vzdelávaní dostatočne kvalitne pripravený?

Na požiadavky praxe zareagovala aj Katedra zoológie a antropológie FPV UKF v Nitre a postupne predložila k akreditácii dva programy kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov – inovačné vzdelávanie „**Zvyšovanie kompetencií pedagogických zamestnancov pri práci s talentami so zameraním na mimoškolské aktivity**“ a „**Inovácie vo vzdelávaní cvičných pedagogických zamestnancov vybraných predmetov**“. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky udelilo akreditáciu prvému uvedenému programu inovačného vzdelávania v máji 2012 a druhému programu bola udelená akreditácia v decembri 2012.

SKÚSENOSTI S REALIZÁCIOU AKREDITOVANÝCH PROGRAMOV ĎALŠIEHO VZDELÁVANIA NA KATEDRE ZOOLOGIE A ANTROPOLÓGIE FPV UKF V NITRE

Ako sa uvádza v Zákone 317/2009 Z.z., v § 40, cieľom inovačného vzdelávania pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca je zdokonaľovanie profesijných kompetencií potrebných na štandardný výkon pedagogickej činnosti alebo na štandardný výkon odbornej činnosti.

Pri príprave inovačného vzdelávania „**Zvyšovanie kompetencií pedagogických zamestnancov pri práci s talentami so zameraním na mimoškolské aktivity**“ sa zúročili dlhoročné skúsenosti pedagógov katedry s organizovaním rôznych metodických seminárov pre učiteľov, pracujúcich s talentami a podporujúcich rozvoj nadania a talentu žiakov základných a stredných škôl nielen v rámci vyučovacích hodín, ale aj v mimovyučovacej príprave. Aktivity mimo vyučovania, ktorým sa učitelia so svojimi žiakmi venujú predstavujú najmä predmetové olympiády a súťaže, ako je napríklad stredoškolská odborná činnosť (Sandanusová, Púchovská, Bugajová 2013). Pri príprave programu boli tiež využité skúsenosti viacerých vysokoškolských učiteľov získané prácou v odborných komisiách predmetových olympiád, prírodovedných súťaží a, prirodzene, aj v stredoškolskej odbornej činnosti (SOČ).

Inovačné vzdelávanie „**Inovácie vo vzdelávaní cvičných pedagogických zamestnancov vybraných predmetov**“ vychádzalo zo skúseností, získaných na základe spolupráce vysokoškolských učiteľov s cvičnými učiteľmi základných a stredných škôl v oblasti prípravy budúcich učiteľov biológie a iných, najmä prírodovedných predmetov.

V auguste 2012 sme na webovej stránke Katedry zoológie a antropológie FPV UKF v Nitre (http://www.kza.fpv.ukf.sk/vzdel_ucitelov_kontinualne_vzdelavanie_2012.htm) zverejnili informáciu o akreditovanom programe inovačného vzdelávania „**Zvyšovanie kompetencií pedagogických zamestnancov pri práci s talentami so zameraním na mimoškolské aktivity**“. Zároveň, vzhľadom na výbornú databázu spolupracujúcich učiteľov základných a stredných škôl (najmä Nitrianskeho kraja), sme uvedenú informáciu poslali riaditeľom škôl a aj konkrétnym učiteľom na oficiálne školské i na súkromné mailové adresy (Sandanusová, Ivanovičová, 2013). Záujem o vzdelávanie bol veľký. Za necelých desať dní od zverejnenia sa prihlásilo sa 32 pedagogických a odborných zamestnancov. Na štúdium nastúpilo 30 učiteľov, pretože dvom učiteľkám, napriek písomnému súhlasu s ich vzdelávaním, riaditeľ školy neumožnil zúčastniť sa externej časti vzdelávania a tým nebola naplnená požiadavka minimálne 80 % prezenčnej účasti na vzdelávaní.

V decembri 2012, získal akreditáciu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky aj ďalší program inovačného vzdelávania – „**Inovácie vo vzdelávaní cvičných pedagogických zamestnancov vybraných predmetov**“ (ďalej budeme tento program nazývať *Inovácie*). Prihlásilo sa 33 záujemcov, prijatých bolo 21 prihlásených. Štrnásť prihlásených spĺňalo požiadavky cieľovej skupiny projektu PRIMAS a sedem prihlásených požiadavky projektu PRIMAS nespĺňalo, pretože to neboli učitelia matematiky, biológie, fyziky alebo chémie. Prvé stretnutie frekventantov programu *Inovácie* sa uskutočnilo v mesiaci február 2013 v externom prostredí. Vzdelávanie úspešne ukončilo 19 učiteľov.

Súčasne dobrou správou bolo, že finančne sa na realizácii oboch vzdelávaní podieľal projekt **7RP -> 244380 - PRIMAS - PROMOTING INQUIRY IN MATHEMATICS AND SCIENCE EDUCATION ACCROSS EUROPE**, ktorého koordinátorkou pre Slovensko je doc. PaedDr. Soňa Čeretková, PhD. Vďaka tomuto projektu bolo uvedené vzdelávanie pre absolventov bezplatné a niektoré témy a aktivity, najmä praktickej časti, sa mohli uskutočniť v externom prostredí pre frekventantov bezplatne.

Autorom oboch vzdelávacích programov je PaedDr. Anna Sandanusová, Ph.D. a odborným garantom je doc. RNDr. Mária Vondráková, CSc., obe z Katedry zoológie a antropológie FPV UKF v Nitre. Na oboch programoch participujú dve fakulty UKF v Nitre – Fakulta prírodných vied a Pedagogická fakulta.

Prvé stretnutie v oboch programoch bolo trojdňové a bolo realizované v externom prostredí. Práve tieto aktivity, zamerané na experimenty, terénny vedecký výskum, štatistické spracovanie výsledkov výskumu vzbudili u účastníkov vzdelávania najväčší záujem a v evaluačnom dotazníku boli vysoko pozitívne hodnotené. Pozitívom stretnutia v externom prostredí bolo, že počas troch dní nadviazali účastníci programu formálnu ale, najmä neformálnu, spoluprácu a komunikáciu, ktorá bola počas ďalších dní vzdelávania veľmi dobre zúročená.

Nasledujúce stretnutia boli realizované v priestoroch Katedry zoológie a antropológie FPV UKF v Nitre, čím sa využilo akademické prostredie univerzity, dostupné laboratóriá a ďalšie odborne vybavené učebne. Stretnutia, v dĺžke osem hodín, boli rozdelené do viacerých blokov tak, aby sa vystriedali rôzne činnosti a aktivity a aby bola dodržaná psychohygiena účastníkov programu (Sandanusová, Ivanovičová, 2013).

Účastníci vzdelávania dostávali veľa študijných materiálov v tlačenej forme, ďalšie študijné materiály dostali v elektronickej forme a mnohé materiály sú dostupné na webovej stránke Katedry zoológie a antropológie FPV UKF v Nitre (www.kza.fpv.ukf.sk). Konzultácie s lektormi mimo prezenčných stretnutí a ostatná komunikácia bola zabezpečená nielen mailovou poštou, ale aj telefonickými rozhovormi.

Na začiatku oboch vzdelávacích programov vypĺňali učitelia aj žiaci, ktorých vyučujú účastníci inovačného vzdelávania, dotazník projektu PRIMAS. Vzhľadom na to, že vzdelávanie bolo financované z medzinárodného projektu PRIMAS, dotazníky boli preložené do slovenského jazyka a boli zhodné s tými, ktoré vypĺňali účastníci podobných vzdelávaní v 12 krajinách Európy, v ktorých sa projekt PRIMAS realizuje.

Po skončení inovačného vzdelávania učitelia a ich žiaci vypĺňali evaluačné dotazníky, ktoré sa v súčasnej dobe vyhodnocujú a ich výsledky dotazníkového prieskumu budú prezentované a publikované v odborných časopisoch.

Obidva akreditované programy inovačného vzdelávania boli ukončené prezentáciou a obhajobou písomnej práce. Každý frekventant napísal záverečnú prácu v rozsahu 15 – 20 strán. Prezentácia a obhajoba písomnej práce sa konala pred skúšobnou komisiou.

Všetkých 49 absolventov oboch programov ďalšieho vzdelávania sa zúčastnilo dňa 2. júla 2013 záverečnej odbornej konferencie projektu PRIMAS. Väčšina účastníkov opísala svoje skúsenosti a postrehy formou príspevku, ktorý bude zaradený do recenzovaného zborníka z konferencie.

Za uvedenú publikačnú aktivitu môžu získať učitelia ďalších 5 kreditov. Súčasťou konferencie bola aj posterová sekcia.

Tabuľka 1 Zastúpenie učiteľov na akreditovanom programe inovačného vzdelávania realizovaného na KZA FPV UKF v Nitre (Sandanusová, 2013)

Typ školy, program 1	Počet učiteľov	Percentuálne zastúpenie	Typ školy, program 2	Počet učiteľov	Percentuálne zastúpenie
Gymnázium	9	30 %	Gymnázium	1	5,26%
Stredná odborná škola	10	33,33%	Stredná odborná škola	1	5,26%
Základná škola	11	36,66%	Základná škola	17	89,47%
Spolu	30	100%	Spolu	19	100%

Vysvetlivky : Program 1 - „Zvyšovanie kompetencií pedagogických zamestnancov pri práci s talentami so zameraním na mimoškolské aktivity“, Program 2 - „Inovácie vo vzdelávaní cvičných pedagogických zamestnancov vybraných predmetov“

POZITÍVA A NEGATÍVA AKREDITOVANÝCH PROGRAMOV INOVAČNÉHO VZDELÁVANIA NA KZA FPV UKF V NITRE

Realizácia oboch akreditovaných programov inovačného vzdelávania priniesla veľa **pozitív** :

- rozšírenie databázy pedagógov, pripravujúcich žiakov na predmetové súťaže, olympiády, prácu SOČ,
- rozšírenie databázy pedagógov, ktorí pracujú ako cviční pedagogickí zamestnanci,
- zvýšenie kompetencií učiteľov pri práci cvičného učiteľa,
- prezentácia Katedry zoológie a antropológie FPV UKF v Nitre ako vedeckého a odborného pracoviska a nadviazanie spolupráce s ďalšími základnými a strednými školami nielen v rámci Nitrianskeho kraja, ale aj celého Slovenska,
- rozšírenie kompetencií, odborných vedomostí a didaktická príprava na objavné vyučovanie,
- zvýšenie kompetencií učiteľov pri práci s talentami a pri výchove budúcich učiteľov vybraných predmetov,
- zvýšenie počtu školiteľov a konzultantov prác stredoškolskej odbornej činnosti z radov učiteľov - absolventov programu inováčného vzdelávania,
- rozšírenie vedomostí o základných princípoch vedeckej práce a možnostiach zapojenia talentovaných žiakov v rámci mimoškolských aktivít,
- zvýšenie kompetencií v oblasti metodiky tvorby školského projektu so zameraním na prácu s talentami v oblasti SOČ a predmetových olympiád a súťaží (biológia, chémia, ekológia, environmentalistika, geografia),
- získanie praktických skúseností s metodikou prezentácie projektovej a posterovej časti predmetových súťaží a olympiád, aj vo vyučovacom procese,

- získanie praktických skúseností s projektovaním prípravy modelov výučby,
- zvýšenie kompetencií v oblasti integrovaného terénneho vyučovania,
- rozšírenie kompetencií v oblasti formulovania vedeckých problémov, použitia metód štatistického spracovania výsledkov experimentov, analýzy a zovšeobecnenia získaných výsledkov a overovania hypotéz,
- možnosť zapojenia absolventov akreditovaného vzdelávacieho programu ako porotcov prírodovedných súťaží, ale aj ako vedúcich a oponentov bakalárskych prác,
- výmena skúseností s prácou s talentovanými žiakmi, so špecifikami práce s nimi, metódami, prístupom k nim,
- zvýšenie počtu cvičných učiteľov z radov učiteľov - absolventov programu inovatívneho vzdelávania,
- pokračovanie cvičných učiteľov v ďalšom vzdelávaní vo forme 1. a 2. atestačnej skúšky, v rigoróznom pokračovaní,
- po úspešnom absolvovaní vzdelávania získanie príslušného počtu kreditov a následne získanie kreditového príplatku k základnému platu.

Ako uvádzajú Sandanusová a Ivanovičová (2013) počas realizácie oboch vzdelávacích programov sme postrehli aj niekoľko **negatív** :

- v niekoľkých prípadoch, napriek súhlasu riaditeľa školy s účasťou pedagóga na vzdelávaní (súhlasný podpis riaditeľa na prihláške uchádzača o vzdelávanie), neumožnil riaditeľ pedagóga na vzdelávanie v externom prostredí, čím pedagóg nespĺnil minimálny počet hodín absolvovaných prezenčne a nemohol vo vzdelávaní pokračovať,
- napriek súhlasu riaditeľa školy s účasťou pedagóga na vzdelávaní, museli pedagógovia absolvovať prezenčné vzdelávanie v rámci dovolenky alebo náhradného voľna, aby mohli byť prítomní na vzdelávaní, ktoré sa realizovalo počas pracovných dní,
- riaditeľ školy neumožnil vzdelávanie učiteľovi, ak učiteľ nebol zaradený do plánu vzdelávania na príslušný školský rok.

ZÁVER

Na Fakulte prírodných vied Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre sa okrem akreditovaného vysokoškolského vzdelávania realizuje aj päť druhov ďalšieho vzdelávania. Sú to : **Vzdelávanie na doplnenie kvalifikačných predpokladov, Ďalšie odborné vzdelávanie, Rekvalifikačné vzdelávanie, Záujmové vzdelávanie a Kontinuálne vzdelávanie**, ktoré je realizované podľa Zákona č.317/2009 Z.z., Vyhlášky 445/2009 a Zákona 390/2011 Z.z. v zmysle ďalších predpisov ako

- a) aktualizáčn (prípravné atestačné) vzdelávanie,
- b) inovačné vzdelávanie,
- c) funkčné vzdelávanie,
- d) špecializačné vzdelávanie,

- e) certifikačná príprava,
- f) sústavné vzdelávanie,
- g) kvalifikačné vzdelávanie (nahradené rozširujúcim štúdiom),
- h) atestácie.

Pozri <http://www.fpv.ukf.sk/studium/dalsie-vzdelavanie>.

Vzhľadom na veľký záujem učiteľov a ostatných pedagogických zamestnancov o inovačné vzdelávanie v akreditovaných programoch, ktoré realizuje Katedra zoológie a antropológie FPV UKF v Nitre ponúkame aj v školskom roku 2013/2014 možnosť absolvovať program **„Zvyšovanie kompetencií pedagogických zamestnancov pri práci s talentami so zameraním na mimoškolské aktivity“**.

Veríme, že aj takýmto spôsobom prispejeme k naplneniu Komenského hesla : „*Ak sa človek má stať človekom, musí sa vzdelávať.*“

POĎAKOVANIE

Príspevok vznikol s podporou projektu **KEGA 067UKF-4/2011 „Rozvoj kľúčových kompetencií v kontexte prípravy nadaných a talentovaných žiakov k vedeckej práci“**a projektu **7RP 244380 - PRIMAS - PROMOTING INQUIRY IN MATHEMATICS AND SCIENCE EDUCATION ACCROSS EUROPE** (<http://www.primas-project.eu>).

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

SANDANUSOVÁ, A. – IVANOVIČOVÁ, J. : Skúsenosti s prípravou učiteľov na prácu s talentami. In : *Čaro vedy sa začína v škole (prírodné vedy v slovenskom školstve a ich budúcnosť)*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2013, s. 166 – 173. ISBN 978-80-8140-079-7.

SANDANUSOVÁ, A. – PÚCHOVSKÁ, V. – BUGAJOVÁ, E. : *Ako písať, prezentovať a obhajovať prácu stredoškolskej odbornej činnosti*. Nitra : FPV UKF, edícia Prírodovedec č.517, 2013, 100 s. ISBN 978-80-558-0237-4.

Vyhláška MŠ SR 445/2009 o kontinuálnom vzdelávaní, kreditoch a atestáciách pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov. [on-line: 17.06.2013] Dostupné na <http://www.minedu.sk/data/att/650.pdf>

Zákon 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. [on-line: 17.06.2013] Dostupné na <https://www.minedu.sk/4475-sk/zakon-c-3172009-z-z-o-pedagogickych-zamestnancoch-a-odbornych-zamestnancoch-a-o-zmene-a-doplneni-niektorych-zakonov-v-zneni-neskorsich-predpisov/>

Zákon 390/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 317/2009 Z.z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. [on-line: 17.06.2013] Dostupné na http://www.zbierka.sk/sk/predpisy/zakon-390-2011-z-z-p-34354.html?aspi_hash=MzkwLzlwMTEgWi56Lg

<http://www.fpv.ukf.sk/studium/dalsie-vzdelavanie>

ADRESA AUTORA

PaedDr. Anna Sandanusová, Ph.D.
Katedra zoológie a antropológie FPV UKF
Tr. A. Hlinku 1
949 74 Nitra
anna.sandanusova@gmail.com